

Barbora Vávrová: Prameny k poznání pravěkého osídlení Levého Hradce. Praha 2010. 54 stran textu, tabulky v textu, 23 obrazové a mapové přílohy (Obr.).

Barbora Vávrová se ve své bakalářské práci ujala mimořádně důležitého úkolu: shromáždit a utřídit informace k dosavadnímu stavu poznání pravěkého osídlení Levého Hradce. Tato klíčová lokalita počátků české státnosti je relativně dobře známa, pokud jde o osídlení raně středověké, povědomí o jejím osídlení pravěkém se však i v odborných kruzích omezuje vesměs na seznam kultur, které by měly být podle literatury v nálezech zastoupeny. Je to dáno tím, že památky raného středověku byly z různých důvodů těžištěm moderního výzkumu, zatímco pravěké nálezy byly výzkumem dotčeny spíše jen okrajově. I. Borkovskému pak velké vytížení a předčasná smrt nedovolily komplexně zpracovat a vyhodnotit ani raně středověké nálezy z Levého Hradce, pravěké pak zůstaly zcela stranou zájmu.

Stanovená strategie práce dělí téma na dva okruhy či úrovně: v první úrovni, tj. v bakalářské práci, autorka shromáždila publikované a archivní údaje o pravěkých nálezech na Levém Hradci a pokusila se je vyhodnotit a sestavit z nich jednak přehled o pramenné bázi, jednak dosavadní pohled na vývoj osídlení. Druhá úroveň může následovat v magisterském stupni: tam bude cílem revise a moderní odborné určení konkrétních archeologických nálezů.

Práce má logické členění, obsahuje náležitosti odborného pojednání. Po obecném úvodu následuje popis přírodních podmínek (situace geomorfologická, geologická a pedologická, hydrologická, poměry klimatické a vegetační). Velkou pozornost věnovala autorka přehledu dosavadního archeologického bádání na lokalitě; ten zpracovala s pomocí vynikající práce K. Tomkové (*Tomková 2001*), nespokojila se však s pouhým opsáním a zajímala se i o zdrojové publikace zaměřené na dějiny oboru. Ke každému badateli zpracovala krátký životopisný medailon, uvedla, kdy a která místa lokality zkoumal a jakou dokumentaci pořídil. Nejdelší pasáž je logicky věnována I. Borkovskému (zde drobná nepřesnost životopisná – do Čech nepřišel po 1. světové válce, nýbrž již v jejím průběhu jako zajatec). Ne vždy je uvedeno, kde jsou nálezy a dokumentace z výkopů uloženy, což by bylo užitečné – i v případě, že jsou ztraceny či že to není známo.

Na tuto kapitulu pak navazuje těžiště práce – přehled pravěkého osídlení Levého Hradce podle dosavadních poznatků. Kapitola je členěna na podkapitoly po jednotlivých obdobích, autorka se musela vyrovnat s nestejným rozsahem a charakterem výzkumů a dokumentace jednotlivých badatelů. Opakovaně naráží na základní problém – v literatuře i v archivních pramenech (především jde o Borkovského deníky a další dokumentaci) jsou pravěké nálezy datovány resp. kulturně určeny v intencích doby a badatelovy specializace, informaci komplikuje dobové názvosloví. Datování je také s ohledem na povahu nálezů často jen rámcové. (Nejsložitější situace bude zřejmě v době bronzové, kde lze vedle autorkou uváděných kultur očekávat i kulturu mohylovou, popř. i věteřovskou, což ovšem bez revise materiálu zůstává v úrovni spekulací.) Přesto se podařilo předložit poměrně konsistentní obraz osídlení v jednotlivých obdobích, ačkoli text je kvůli členění Borkovského výsledků po parcelách místy nepřehledný. Při útržkovité povaze archeologických zjištění však výsledek stěží mohl být lepší. Zvláštní podkapitulu věnuje B. Vávrová pozůstatkům opevnění.

Samostatná kapitola se zabývá prameny – dokumentací písemnou, kresebnou (podkapitoly 5.2 a 5.3 by mohly být podrobnější, alespoň jako 5.1) a fotografickou a movitými archeologickými nálezy (u nálezů uložených v NM v Praze předkládá autorka přehlednou databázovou tabulku s údaji z katalogu sbírky – není však uveden zdroj!).

Na popud konsultantky Dr. K. Tomkové se B. Vávrová v další části práce zabývá postavením Levého Hradce mezi středočeskými hradišti v jednotlivých obdobích pravěku. Záměr „sledovat, jak se mění struktura osídlení v jednotlivých obdobích“ (s. 27) je v kontextu bakalářské práce formulován příliš velkoryse, není bohužel možné studovat tyto vztahy bez zapojení ostatních nálezů v geografickém kontextu, to by však bylo téma na samostatnou práci nejméně magisterskou.

Hesla 28 lokalit v pracovně (uměle – jinak nebylo možno) vymezeném území jsou zpracována podle encyklopedické příručky (*Čtverák – Lutovský – Slabina – Smejtek 2003*), což pro tyto účely stačí, zejména pokud mnohá hesla v této encyklopedii obsahují údaje jinde dosud nepublikované. Pro další práci považuji za užitečné hesla jasněji strukturovat a sledovat konkrétně definované jevy, v této podobě jsou spíše orientační, neboť jejich délku a obsah ovlivnil stav výzkumu té které lokality a jistě také charakter zpracování hesla v Encyklopedii hradišť. Stejně tak vyhodnocení shromážděných údajů (kap. 6.29) nutně závisí na stavu poznání výšinných poloh, kde identifikace nálezů určitého období či vůbec identifikace lokality je často věcí shody okolností či náhody (tak jsou neolitické výšinné lokality nově zpracovány a mnohé nově identifikovány – *Dufek 2009*, osídlení střední doby bronzové na takovou revizi teprve čeká) a datace opevnění představuje většinou zatím neřešitelný problém. Rovněž lze doporučit sledování přesnější datace podle možnosti a úpravu třídění, neboť řada lokalit nespadá do té či oné periody pravěku, nýbrž na jejich rozhraní. Výsledek vyhodnocení v zásadě potvrzuje to, co již bylo obecně známo dříve, tj. kolísající frekvenci využívání výšinných poloh v jednotlivých obdobích pravěku a opakování sekvence „eneolit – popelnicová pole – raný středověk“, úkolem do budoucna zůstává otázka, proč tomu tak bylo. V rámci předpokládané další práce je ovšem tato kapitola pro řešení posice Levého Hradce v širším sídelním kontextu dobrým východiskem.

Závěr shrnuje výsledky obsažené v jednotlivých kapitolách, což s ohledem na přípravný charakter práce může vyznívat poněkud rozpačitě – bylo by proto vhodné radit sem průběžně i formulace úkolů a problémů vyplývajících ze zjištění dosažených v práci.

Po stránce jazykové je práce na vysoké úrovni, neobsahuje překlepy ani jiné chyby (výjimky např. na s. 10 „vřesovištěmi“; s. 48 „Hradčanami“; v popiscích „Obr. 5: Schematický pláněk hradiště V. Krolmuse“ apod.), což je dnes v podstatě výjimečné.

Citace odpovídají standardu, jak co do citačních odkazů v textu, tak pokud jde o soupis pramenů a literatury. Ten lze považovat vzhledem k tématu za adekvátní. Kladně je třeba hodnotit zařazení seznamu zkratk.

Přílohy nejsou příliš obsáhlé, ale dobře doplňují text; mapy osídlení výšinných poloh v jednotlivých obdobích jsou vlastním autorčím přínosem. Popisky jsou koncipovány formálně i obsahově poměrně dobře, někdy jsou však příliš stručné (např. Obr. 1: měla by být uvedena alespoň doba pořízení snímku). Seznam příloh není třeba zařazovat, pokud jsou popisky přímo pod obrázky, a je-li v práci obojí, texty v seznamu a pod obrázky by se neměly lišit. Obvykle se za číslem obrázku dělá tečka, nikoli dvojtečka, a volila bych ovšem přesnější a úplnější uvedení zdroje, odkud byl obrázek převzat. Obr. 1 není dobře oříznut, na Obr. 11 nejsou zřetelné barvy.

Předložená práce podle mého názoru splňuje nároky kladené na bakalářskou práci a proto ji doporučuji k obhajobě. Práci navrhuji hodnotit známkou výborně.

V Praze dne 14. června 2010

PhDr. Zuzana Bláhová, Ph. D.

Literatura:

- Čtverák, V. – Lutovský, M. – Slabina, M. – Smejtek, L. 2003:* Encyklopedie hradišť v Čechách. Praha.
Dufek, J. 2009: Neolitické až časně eneolitické aktivity na výšinných sídlištích a hradištích ve středních Čechách. [Bakalářská práce.] Rkp. v Ústavu pro pravěk a RDD, UK v Praze-FF.
Tomková, K. 2001: Levý Hradec ve světle archeologických výzkumů. Díl I. (Castrum Pragense IV.) Praha.